

P O L I T I C A

POLITICA EXTRA-CONSTITUȚIONALĂ

Deprinderile sufletești, cari n'au avut încă ocaziunea să se exercite într'un timp mai îndelungat, sunt cele mai amenințate să se piardă. Este de ajuns o cât de mică criză în suflet, pentru ca ele să dispară și în locul lor să revină în galop deprinderile practicate odinioară!

Boerul nostru, spre pildă, este un perfect *gentleman*, cât timp nu-l superi; supără-l însă cu ceva, și dela primele vorbe te trimete la... Făurei!

De asemenea și profesionistul nostru! Dela prima încordare de muncă pe care i-o ceri, el trece numai decât la activitatea extra-profesională!

Urbanitatea și activitatea profesională sunt juguri prea grele pentru sufletul românesc. Dela cea mai mică jenă simțită, acesta le aruncă și își reia vechia natură.

Tot așa și cu politica românească.

Practica constituțională este introdusă la noi prea de curând, ca să poată rezistă. La cel dintâi interes personal care i se opune, ea este dată la o parte și în locul ei revine în galop regimul bunului plac de odinioară.

Constituționalismul impune îndatoriri prea grele. El impune respectul pentru persoana și libertatea altuia.

El impune încă, — și în aceasta stă caracterul lui esențial — dreptul fiecărui cetățean de a lua parte la conducerea afacerilor Statului prin mijlocirea reprezentanților săi.

Intr'un Stat constituțional nimeni nu are *de drept* un rol în afacerile publice, în afară de rolul pe care i-l atribue, prin delegațiune, concetățeni săi. Monarhul singur, printr'o ficțiune concedată, are un rol care trece peste delegațiunea concetățenilor actuali și este investit cu o putere nemărginită în timp; toți ceilalți însă, întrucât au un rol în Stat, îl au dela concetățenii lor și pentru un timp anumit.

Se înțelege dela sine, că acest constituționalism european este în absolută opoziție cu politica noastră de altădată. Odinioară, boierii luau parte la conducerea afacerilor publice prin dreptul lor de naștere și nu prin delegațiunea cetățenilor. Apoi modul cum ei luau parte la conducerea afacerilor publice era cu desăvârșire neîngrădit de vreo lege. Ei făceau ce voiau; singura lor îngrădire fiindu-le frica de a nu fi uciși de locuitorii revoltați ai Țării!

Cu chiu cu vai, practica constituționalismului începuse să se acomodeze moravurilor noastre politice. Nu a ajunsese, fără îndoială, la un constituționalism cinstit, dar în sfârșit, aveam pentru ochii lumii o aparență destul de convenabilă în practicarea lui... În dobândirea acestei aparențe, de cel mai mare folos ne-a fost aducerea pe tron a unui monarh de viță străină!

S'ar putea chiar afirma, că voința monarhului a fost principala pavază a constituționalismului nostru.

Dar monarhul, ori cât de strălucite ar fi calitățile sale, este și dânsul om, și ca ori și ce om supus bătrâneței. Bătrânețea este întovărășită de slăbiciune. Vechile deprinderi profitară dar de slăbiciunea monarhului pentru a reveni în galop!

Și iată-ne astfel sub regimul de odinioară.

Avem un guvern care face politică extra-constituțională, sub ochii îngăduitori ai monarhului!

Practica constituționalismului cere alegeri libere pentru ca delegațiunea cetățenilor să se dea în mod cinstit! Guvernul d-lui P. Carp, profitând de averea și îndrăzneala unuia dintre membrii săi, și-a improvisat un Parlament, care îi votează legile ce le propune!

Practica constituționalismului cere reprezentarea tuturor cetățenilor în Parlament. Guvernul d-lui Carp se mulțumește cu un Parlament care nu reprezintă cinstit nici a treia parte din corpul electoral!

Insfârșit, practica constituționalismului cere ca Șeful Statului să nu fie amestecat direct în luptele de partid, pentru a-i fi păstrată autoritatea de arbitru suprem. Guvernul d-lui Carp amestecă însă totdeauna pe Șeful Statului în actele sale, iar când amestecul acestuia nu-i convine, are îndrăzneala să slăbească autoritatea Monarhului prin parodiarea gesturilor sale!

D-l P. Carp și amicii săi junimiști, au arătat totdeauna dispreț pentru legile și instituțiunile împrumutate dela lumea Apusului. Mulți credeau însă că acest dispreț este îndreptat, nu în contra legilor și instituțiunilor, ci în contra aplicațiunii lor imperfecte. Acum vedem cu toți că adevărul era altul. Prietenii d-lui Carp disprețuiau legile și instituțiunile Apusului, și între acestea în primul loc practica constituționalismului, fiind că ele împiedicau reîntronarea regimului bunului plac de odinioară. Dacă ei au ținut cu atâta îndârjire să vină la guvern, este ca să dovedească că tradiția boierească încă nu s'a sfârșit în Țara Românească; și că în Țara aceasta politica cea reală este politica extra-constituțională.

Să sperăm totuși că se vor mai găsi în această Țară destui cetățeni, cari să nu primească de *bună voie* a reveni la slugărnicia de altă dată.

C. Rădulescu-Motru

Inștiințăm pe toți cei doritori de a avea în bibliotecă „Noua Revistă Română”, că avem din nou la dispoziția d-lor colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII și IX din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe preț excepțional de lei 1.50 fiecare volum (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau două volume, lei 1.10 pentru 3 sau 4, și lei 1.35 pentru toate cinci volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pag. de text variat și mereu de actualitate.

Cererile, făcute pe colorul mandatului cu care se va trimite suma de mai sus, sau în scrisoare, la care se va alătura suma de mai sus în mărci poștale, vor fi înaintate administrației revistei.

LITERATURA

MAICA CEA TÂNĂRĂ

DRAMOLETĂ NEOROMANTICĂ ÎNTR'UN ACT

Reprezentată la Teatrul Național din București

PERSONAGII:

MAICA CEA TANARA

MĂRIOARA

CHELĂREASA.

(Decorul reprezintă: grădina unei mănăstiri. La stânga se vede mănăstirea cu cinci ferești către scenă. La dreapta o portală, proptită de un zid, pe care atârnă flori. Portală are un geam către sat, a cărui lumină se vede. Lângă portală e un iconostas, cu icoana sfintei Maici—de-asupra căruia arde un felinar. Naintea iconostasului e un scaun.

Acțiunea se petrece în zilele noastre).

EMIL ISAC

SCENA I.

Maica cea tânără.—Apoi Mărioara.

MAICA CEA TANARA (*Șade în scaun și privește prin geam la sat. Din spre sat se aude o cântare sglobie de nuntă, lăutele cântă urmate de chiote. Maica cea tânără privește tăcută la sat, se joacă cu crucea dela sân și se vede pe toată făptura ei o neliniște mare.*)

MĂRIOARA (*Intră. Vine din spre grădină. O femeie mai în vârstă, dar tot frumoasă. În păr are flori roșii și în mână o cofiță. Vine lălălând. Privește în jur și când observă pe maica cea tânără, tace—se duce încet la maică și făcându-i temenele, spune tare*): Bună seara maică, seara bună!

MAICA: (*Tresare*) Cine ești tu?

MĂRIOARA: (*Blând*) Nu mă cunoști?... Sunt nevasta lui Iosif. Soția argatului domnesc, care vă aduce lapte.

MAICA: Și ce vrei?... De ce vii așa de târziu? N'ai întâlnit pe chelăreasa?

MĂRIOARA: Și dacă aș fi întâlnit-o? Astăzi e nuntă în sat și când e nuntă în sat nu-mi pasă de alții... Așa sunt eu, nu-mi pasă de alții...

MAICA: E nuntă în sat? E nuntă în sat?

MĂRIOARA: A doua uliță de-aici... Ascultă maică cum chiotesc nuntașii... (*Se duc mai aproape de geamul portalei. Mărioara o prinde de mână pe maică.*)

MĂRIOARA: Vino mai aproape... Destul de departe e viața ta de viața noastră. Nu-ți fie teamă... E slobod să privești și tu măcar la lumina nunții noastre... Nu-ți fie teamă... Acolo-i nuntă... Acolo-i nuntă... și zece lăutari cântă la masă și două mese încărcate și optzeci de nuntași... Și cântă lăutarii și joacă bătrân și tânăr, căci tânărul joacă căci va fi bătrân și bătrânul joacă, căci vrea să fie iarăși tânăr... Ascultă maică, am venit din nunta mare, ca să duc apă... Apă sfântă... Să spune că apa voastră e sfântă, doar la fântâna voastră nu așteaptă flăcăii și nu cântă fetele. Și mi-a spus mireasa că vrea să bea din apa voastră—căci setea o arde și

setea ei nu se stămpără decât cu apa voastră... După apă sfântă am venit maică...

MAICA: Ai adus cofița?

MĂRIOARA: Tu nu o vezi? Doar o țin în mână! (*I-o arată*) Maică, maică, nu vezi cofița?

MAICA: Ah da, cofița...

MĂRIOARA: O țin în mână și n-ai văzut-o? (*Lăutele cântă mai tare*) Auzi maică? O, ce nuntă frumoasă... O, ce nuntași frumoși... O, să vezi mireasa... E bătrână și urită și firavă—dar are parale. Și în haina de mireasă, cu fachiol pe față—pare și mai urită. Are ochi mari și bătrâni—și privește par'că ar vrea să muște cu privirea. Căci vede lumea frumoasă și ea e atât de urită... Dar, parale, parale... În lumea de astăzi toate le poți cumpăra pe arginți: mătasă și grâu și bărbat. Și astfel s'a întâmplat și cu mireasa asta. Și-a cumpărat un flăcău frumos. I-a fost sete de sărutarea unui flăcău sănătos... L'a cumpărat... Și bineînțeles că la nunta asta, unde toate sunt cumpărate venit-au atâtea musafiri. Venit-au domnii, domnii... Dascălul cel negru... Popa cu domnișoara cea firavă crescută la pension. (*C'un dispreț vadit*). Domnișoara, bălaie ca luna, care vorbește pe nas și spune la toate: mersi, mersi.

MAICA: Nu duci apa? De ce-mi povestești lucrurile aceste?

MĂRIOARA: Ei, dar ce te zorești? Mie nu-mi arde de horă. Las' joace la horă cei ce vreau să joace... Eu mi-am jucat hora. Acuma numai la hora altora pot privi... Ei, maică așa sunt bătrânele... Am îmbătrânit, m'am făcut mai rea, dar văd mai bine... Văd că lumea nu e atât de frumoasă, cum o vedeam când dormeam în fân—când eram fetișcană, căreia i-au ars obrazii... Dar tu maică, tu ești un boboc de floare.

MAICA: Ce vorbești? (*Speriată; în turn ornicul bate de nouă ori*) Se apropie rugăciunea de seară... Nevastă du apa și nu mai vorbi.

MĂRIOARA: (*Pune cofița în jos și privește în jur*). Aici e așa de rece... Brr. Ce albi sunt păreții. Și ce întunecime e lângă ziduri. (*Lăutele cântă iarăși mai tare*). Și acolo nuntă și flăcăi și vin... Să vezi, Iosif al primarului joacă tot cu Vanda. Din hora lor se va face iar o nuntă.

MAICA: Nu duci apa? Femeie, te așteaptă mireasa... Nu-i duci apă? Apă sfântă?

MĂRIOARA: Las' e destul de bătrână ca să mai poată aștepta... Dar tu ești un boboc de floare. Păcat de tine să stai aci... Tu ești tânără și frumoasă... Spune, maică, ce-ar fi să vii cu mine la nuntă?

MAICA: La nuntă?... La nuntă? (*Cu glas stins*). Sunt fata lui Hristos... Torc cunună din flori albe. Și tămâia mă trezește și mă adoarme clopotul de seară. În mine a murit lumea. Și viața ei. În mine au murit: sângele și sânul meu nu are poftă fierbinție. La nuntă?... Se apropie rugăciunea de seară... Corul va cântă... Du apa femeie și mă lasă pe mine, biată femeie cu inima moartă.

MĂRIOARA: Maică, o, ce frumoasă ești tu. Ochii tăi sunt calzi de suflet. În fața ta e mai multă viață și primăvară decât în o floare. Și vestejești aici. Vino la nuntă. La nuntă. Păcat de tine. Tu vestejești fără să-ți fi sărutat cineva urma...

MAICA: Femeie, femeie...

MĂRIOARA: Și frumusețea trece. (*Lăutele iarăși cântă*). Și când vei fi bătrână, vei plânge de atâtea ori că ai fost frumoasă când ai fost tânără. Vino la nuntă. Auzi lăutele? Doar' chelăreasa nu te-ar vedea... Și maicele toate sunt bătrâne... Supt scufia lor păr de argint. Și tu ești atât de frumoasă! De ce stai aici în răceala asta? Nu simțеști ce rece e între zidurile albe? Vino la nuntă!

MAICA: Femeie, femeie...

MĂRIOARA: Ți-aș da haina mea de sărbătoare... Și floare roșie ți-aș pune în păr.

- MAICA: Floare roșie, floare roșie, femeie? Să-mi vând sufletul? Să fiu păcătoasă?
- MARIOARA: Nu te va vedea nimenea... Desbraci gluga...
- MAICA: Să desbrac gluga?
- MARIOARA: Nu te va vedea nimenea când desbraci gluga. Și nu-i păcat. Nu-i păcat să desbraci gluga, ca să îmbraci haina vieții. Vino cu mine, ne-om duce pe furie... Oh, tu ești atât de frumoasă. Frumoasă și tânără... Și părul tău e negru... Va stă bine în părul tău trandafirul roșu.
- MAICA: Să-mi vând sufletul?
- MARIOARA: Ași! Ți l'ai află! Doar l'ai pierdut când ai venit la mănăstire.
- MAICA: Dar Hristos?
- MARIOARA: Hristos iubește pe cei ce vor să se pocăiască.
- MAICA: Dumnezeu?
- MARIOARA: Te va iertă maică, te va iertă!
- MAICA: Oh, eu sunt fata lui Hristos. Sunt credincioasa lui.
- MARIOARA: Și nu-i poți fi cu credință? Dar nu poți fi credincioasa lui numai în mănăstire... Toate sunt păgâne câte joacă, iubesc și răsuflă afară? (*Lăutele cântă*) Acolo-i viața... Nunta... Nunta caldă. Vino și tu, ești prea frumoasă ca să poți sta aici...
- MAICA: Du apa... Eu mă duc la rugăciune...
- MARIOARA: Ascultă lăutele maică. Lăutele.
- MAICA: Du apa.
- MARIOARA: Pari prea frumoasă ca să nu cunoști viața. (*Pauză*) Spune, n'ai iubit nici când?
- MAICA: În mănăstire...
- MARIOARA: Ei, nu vorbi de mănăstire... Spune, n'ai iubit?... Ai iubit?... Ai iubit?
- MAICA: Ce este iubirea?
- MARIOARA: Iubirea?... Iubire este când dormi în fân și când miroși flori roșii și privești în luna albă.
- MAICA: Și este fericire iubirea?
- MARIOARA: Și suferința iubirei este fericire!
- MAICA: (*Aplecându-și capul*). Atunci eu sunt fericită.
- MARIOARA: (*Îi strânge mâna, cu compătimire*). A fost dragoste?
- MAICA: A fost.
- MARIOARA: Și de ce-ai venit aici?
- MAICA: Părinții mei au vrut... A fost flăcău sărac și eu bogată.
- MARIOARA: De mult?
- MAICA: Doi ani, de când stau la mănăstire.
- MARIOARA: Și ai uitat?
- MAICA: (*După o pauză lungă, izbucnind*) Nu pot uita... Nu pot uita... Ah, femeie, femeie, de ce m'ai trezit? Am dormit... Și m'ai trezit. M'ai trezit poate lăutele păgâne... Căci nu sunt maică în felul celorlalte maici... Și în lumânări și în tămăie doarme trecutul meu. În rugăciuni îl văd ne dânsul. Hristos seamănă cu el... Și pernele patului meu sunt ude de lacrimi și-mi spune stărița de multe ori: „tu ești păgână, tu ești păgână, căci vorbești cu luna și dormi în fân și miroși flori roșii“. Ah și nopțile, nopțile mele nedormite... Și diminețile posomorite... Aici nu sunt grădini albe de flori, nu sunt ciocârlii, nu sunt cântări sglobii de copii... Numai păreți bătrâni... Și seara, când mă duc la rugăciuni, coridoarele lungi răsună de pașii mei—ca un cavou... Și totdeauna mă tem că o să-mi prindă mâna rece vre-o mână caldă... Femeie, femeie bună... Du apa. Aici toate sunt ale morții... femeie, du apa.
- MARIOARA: Ai suferit așa de mult.
- MAICA: Sunt zile și nopți când uit că sunt în viață. Atunci cânt în cor... Și-mi fac rugăciunile. Dar când privesc la trandafirii roșii—mă trezesc din somn. Atunci simțesc, cu lacrimi în ochi, că eu dorm atunci când afară toate sunt frumoase... Atunci vine în mine putere de viață: ași gâtul... Căci vreau îmbrășoare... Înțelegi, vreau îmbrășoare.
- MARIOARA: Și flăcăul?...
MAICA: „Sîtu?“
MARIOARA: Îi zici Sîtu?
MAICA: Sîtu, feciorul brutarului...
MARIOARA: E căpriu?
MAICA: Căpriu femeie, căpriu.
MARIOARA: Și are ochi albaștri?
MAICA: Albaștri femeie, albaștri.
MARIOARA: Și când râde i se văd dinții albi?
MAICA: Albi femeie, albi.
MARIOARA: Buzele îi sunt roșii? Roșii ca fragile?
MAICA: Ca fragile femeie... Are ochi albaștri. Are cuțit la sân, e fecior fău, căci nu plătește la cărciumă și scupă când vede preot. Are cincini de argint, căci atunci își cumpără inele de argint când bate strajnic pe cineva. Are dinți albi și glas dulce și brațe tari... Sîtu... Sîtu... (*Visătoare*) Flăcău sărac.
- MARIOARA: Ciudată-i lumea asta și ciudați-s oamenii. Aici o inimă sfântă pentru un Sîtu și acolo, la nuntă un alt Sîtu.
- MAICA: Așa-l chiamă pe mirele? Sîtu îl chiamă?
- MARIOARA: O fi. E Sîtu cel vestit. Are ochi albaștri și bea cu cofița vinul. S'a vândut pe arginți. Pe arginți buni s'a vândut. Fata cămătarului...
- MAICA: L-a cumpărat pe Sîtu cu arginții ei?
- MARIOARA: L-a cumpărat.
- MAICA: N'a cumpărat pe Sîtu meu? Pe Ionul meu? Femeie, nu l-a cumpărat?
- MARIOARA: Al tău să fie... Dar alți Ioni, care se numesc Sîtu, să nu fie? Va fi un alt Ion maică, dar ție-ți place să crezi că l'ai regăsit.
- MAICA: Simțesc că numai el poate fi... Simțesc că numai el poate fi cel ce s'a vândut.
- MARIOARA: Cum poți simți?
- MAICA: Simțesc, ca femeile care iubesc. Ah, de ce-ai venit după apă? Femeie de ce-ai venit, de ce mi-ai spus?
- MARIOARA: Ei, nu gândești că e de prisos frica ta?... Presimțirea poate să te înșele. (*Lăutele cântă*).
- MAICA: Și cum e nunta? E frumoasă?
- MARIOARA: Frumoasă și bogată.
- MAICA: Și la masa încărcată cum șade mirele și mireasa? Ce vorbesc?
- MARIOARA: Ce să vorbească un mire? Mirele își sărută mireasa și tot „turturica mea“ îi zice.
- MAICA: „Turturica mea“ îi zice și o tot sărută? Sîtu spune astfel când sărută... Ah Sîtu sărută. Pe fata cămătarului o sărută...
- MARIOARA: E bătrână fata cămătarului... Dar iubește pe Sîtu. Și Sîtu o tot sărută.
- MAICA: Și tot „turturica mea“ îi zice?
- MARIOARA: Pe arginți mulți l-a cumpărat...
- MAICA: Și poate n'a vrut să se vândă?
- MARIOARA: Dar a fost flăcău sărac și s'a vândut.
- MAICA: Nu mai grăi... Uplete cofița ta de apă. Și vino să ne ducem. Vreau să văd pe mirele. Pe mireasa vreau să o văd. Nunta vreau s'o văd... Sîtu tot „turturica mea“ îi zice și o tot sărută?
- MARIOARA: Dar dacă va fi un alt Sîtu? Maică poate fi alt Sîtu!
- MAICA: De ce te-ai vândut, de ce te-ai vândut?
- MARIOARA: Poate fi un alt Ion... Un alt flăcău.
- MAICA: Vreau să-l văd pe mirele...
- MARIOARA: Maică nu fi copilă. Dar dacă e un alt Ion?
- MAICA: Atunci viu înapoi și voi îmbrățișa între zidurile aceste mucedu.
- MARIOARA: Și dacă ar fi al tău?
- MAICA: Atunci... Atunci... Nu mai viu nici când înapoi... Nici când.
- MARIOARA: Nu maică... Stai, a fost o șagă rea că te-am chemat la nuntă.

MAICA: Te temi că e *Situ*?

MARIOARA: Nu mă tem, căci chiar dacă ar fi al tău, tu nu-l mai poți cere. El este mire și tu ești maică.

MAICA: Dar supt glugă trăește cineva.

MARIOARA: Du-te la rugăciune măicuță. Maică dragă du-te la rugăciune. Și roagă-te pentru acei ce au murit și roagă-te pentru acei ce-or să se nască. Roagă-te pentru toți... (*Lăutele cântă iarăș*).

MAICA: Să mă duc la rugăciuni. Și (*Arată către sat*) acolo nuntă... Nuntă... Fata cămătarului... Hidoasa... Bătrâna... cu arginții... Și *Situ* tot „turturica mea“ îi spune și o tot sărută?...

MARIOARA: Un mire cum să nu-și sărute mireasa? Asta-i rânduiala lumii... Dar eu mă duc... Umplu cofița de apă sfântă și mă duc. Mă așteaptă nuntașii. Măicuță dragă tu te du la altar... Și uită...

MAICA: Dar nu ți-am spus că m'am trezit? „Turturica mea“ îi zice și o tot sărută? (*Lăutele cântă mai tare*). Vino, vino... Imbracă-mă în haina ta de sărbătoare: Să ne ducem la nuntă căci sunt tânără și-i păcat de mine să stau aici, între zidurile aceste reci... Vreau să văd pe *Situ*... Vreau să-l văd cum joacă, cum râde, cum sărută... Vreau să-i văd ochii, în cari zac rugăciunile mele visate... Vreau să văd pe mireasa cea bătrână, care l-a cumpărat, pe arginți l-a cumpărat. „Turturica mea“ îi zice și o tot sărută?

MARIOARA: Maică du-te la rugăciune. Va fi un alt Ion... Un alt *Situ*... Va fi un alt flăcău. Nu e al tău... S'a aprins în tine sângele... Și el îți spune povești... El te îndeamnă... Du-te la rugăciune maică...

MAICA: Mă trimiți înapoi? (*Arată la mănăstire*). Să plâng noapți și zile?... Să nu văd bucurii și să nu mai văd răsărind soarele pe câmpii? Să plâng la fereastră, s'aștept mereu și să nu vie nimeni... (*Lăutele cântă*). Și „turturica mea“ îi zice... Vino să ne ducem. Vino să ne ducem femeie la nuntă... Vino, căci vreau să-l mai văd. O singură dată să privesc în ochii lui. Numai odată să-l mai văd răsărind. O, când râde *Situ*—toată lumea pare mai curată și mai bună. Vino la nuntă femeie, ar fi păcat să mor aici...

MARIOARA: Rămâi maică, să nu-ți spurci sufletul!

MAICA: Sufletul?

MARIOARA: Te-ar putea vedeă cineva fugind din mănăstire.. Și ce-ar zice cel ce te-ar vedeă?

MAICA: Ar putea zice: iată o maică, care se îndepărtează de Dumnezeu, căci vrea să se apropie de inima sa.

MARIOARA: E păcat.. E păcat mare...

MAICA: Iubirea să fie păcat?... „Turturica mea“ îi zice și o tot sărută. Înțelege femeie, s'a vândut pe arginți mulți... S'a vândut căci a fost sărac... *Situ*. *Situ*. Femeie, *Situ*...

MARIOARA: Incetează, că ne vor auzi maicele cele bătrâne.

MAICA: Mă vor cunoaște. Și vor înțelege că nu vreau să fiu ca dănsela.

MARIOARA: Du-te la rugăciune, du-te la rugăciune. (*Lăutele cântă de tot tare*).

MAICA: (*Apucă de mână pe Mărioara și-i vorbește agitată*). „Turturica mea“ îi zice și o tot sărută. Vino să ne ducem la nuntă. Vom sta ca leproasele la poartă, vom privi de-afară fericirea din lăuntru. Vreau să-l văd. Pe el și pe mireasa... Vreau să-i văd gura și dinții și mustățile și ochii. Ochii femeie, ochii lui frumoși vreau să-i văd. Vreau să-i văd ochii mari, în cari a căzut inima mea... Oh, ochii, ochii... Vino să grăbim, să fugim...

MARIOARA: Și dacă nu va fi al tău? Dacă va fi un alt *Situ*? Atunci ce-ai să faci?

MAICA: Atunci viu înapoi și-mi macin cenușe pe cap.

MARIOARA: Și dacă va fi el?

MAICA: Atunci. (*Pauză*)... Vino. (*Maica se duce la iconostas și ingenunchind se roagă*).

MAICA: Sf. Marie... Sf. Marie.. Iartă-mă, iartă... Nu sunt de vină. Tu ești femeie ca mine. Tu vei înțelege... A fost flăcău sărac. Sărac. Și l-au cumpărat cu arginți, ca pe Iuda. (*Lăutele cântă*). Ascultă Sf. Marie, cum cântă lăutele. Și tot „turturica mea“ îi zice și o tot sărută. Iartă-mă, iartă-mă, Sf. Marie, dar trebuie să mă duc la nuntă... Dacă va fi un alt Ion, atunci iartă-mă. Marie... Iar dacă va fi *Situ*... Atunci să nu mă mai aștepți. Voiu fugi în noapte. Și voiu fugi și voiu cădea, ca să nu mă mai pot ridică nici când... Mireasa lui Hristos te roagă Marie. „Turturica mea“ îi zice și o tot sărută. Marie s'a vândut *Situ*, s'a vândut. L-a cumpărat pe arginți. L-a cumpărat fata hidoasă a cămătarului. Ah și „turturica mea“ îi zice. Vreau să-i cetesc în față. Vreau să-l mai văd Marie. Ah, vreau să-i văd cum îi ard ochii: ochii lui Marie ard cu focuri adânci. Oh, de ce l-am cunoscut.—Marie, Marie, lasă-mă, lasă-mă, să mă duc. Așă că mă lași? Tu mă lași? Nu voiu sta mult... Doar în o privire a lui voiu ceti toată vieța mea... Iartă-mă. Marie... Marie. (*Cu glas tare*) Vino femeie, să ne ducem. Maria m'a lăsat.

MARIOARA: Du-te la rugăciuni...

MAICA: Maria m'a lăsat. Vino să ne ducem.

MARIOARA: Du-te la mănăstire.

MAICA: La viață mă duc... Cunoști calea? Spune nu sunt căini? Nu ne-or mușcă?

(*privind la lună*). O, ce albă-i luna.

MARIOARA: Albă, albă.

(*les; din fundul scenei se aud crâmpete de cuvinte*).

MAICA: ...ne ducem.

MARIOARA: ...ai vrut să vii...

SCENA II.

Chelăreasa singură.

(*În momentul când ies Mărioara și maica cea tânără, în mănăstire se aude cântând corul maicelor urmat de dangăt lin de clopote. Cântarea lăutelor se asociază de cântarea clopotelor și a maicelor, și câte-un accent mai puternic de cântare de nuntă pătrunde până la scenă. Chelăreasa vine cu capul plecat. Ascultă cu evlavie cântarea corului și-și face cruce adese-ori. Când încetează corul, chelăreasa vine înainte și cu pași mărunți se duce la portală. Apoi se reîntoarce și ridicând un felinar, strigă*).

CHELĂREASA: Maico... Maico... (*Pauză*) Vino la rugăciuni. Nu răspunde din fundul grădinii.

A adormit în fân.

Nu 'nțeleg pe maica asta. Pare a fi alta ca noi.

Adoarme în fân.

Și supt pernele ei albe, sub pernele ei sfinte adesea am aflat flori roșii. Flori roșii...

Flori roșii.

Și e voinică. Are față frumoasă. Și brațe tari...

Și poate are gânduri calde.

Căci în cor cântarea ei pare a fi alta ca a noastră cântare. În cântarea ei tremură viața înăbușită.

Și se piaptănă la oglindă.

Și adesea am văzut-o privind în fântână.

Oare ce-a văzut, căci râdea când privea în oglindă.

Și adesea am auzit-o vorbind cu luna.

Vorbea încet, dar în glasul ei eră căldură.

Oare ce i-o fi spus lunei?

Oare ce-o fi vorbit?

Și astăzi vorbește cu luna?

(*Strigă tare*).

(Maico, maico, vino la rugăciuni... Vino căci închid poarta... Vino la rugăciune maico.

(*Pauză lungă*).

Și nu răspunde.
Nu răspunde nimenea.
Nici-un răspuns.
S'a dus la vre-un mort. Să aprindă lumânări și să se roage pentru sufletul lui.
Ori poate iar privește în fântână și râde.
Ori poate iar povestește cu luna și plânge.
Nu 'nțeleg pe maica tânără.
Nici când n'am văzut-o plângând mult. Lacrămile ei trec repede.
Și nu s'a căit.
Și nu s'a indiușat niciodată.
În privirea ei e atâta foc de-afară.
Așă sunt fetele de bogătaş.
Li se sfarmă cu încetul sufletul. Foarte încet li se sfarmă.
(Lăutele cântă) Ascultă, ascultă, cum cântă lăutele.
Bag seamă e nuntă în sat.
Nuntă...
(Se duce la portală și privește ascultând cântarea)
Afară e... Lume... E viață... Afară rîd oamenii.
Se iubesc.
Nuntă. Nuntă.
O, cum mi-ar plăcea să văd jucând pe mireasa.
O, cum mi-ar plăcea să văd rîzând pe mirele.
Ei, ei, oamenii, oamenii...
O, cum râde de fericită mireasa când o sărută mirele. Și când îi desface vâlul de pe față... Oh, oh, nunta.
Masă încărcată.
Și vin... Și mâncări și băuturi.
Fețe roșii de bucurie.
Și hora... Hora... *(Iși lovește picioarele)*. Ale tale sunt bătrâne.
Taci, păcatoaso, taci.
Iartă-mă Isuse.
(Pauză).
S'a sfârșit... Au încetat lăutele... E târziu.
(Privește la ferestrele mănăstirii).
Și s'a sfârșit rugăciunea. O, cum se întunecă ferestrele mănăstirii.
Ca ochii morților sunt ferestrele.
Maicele se duc să se culce.
Și toate vor îngână bătrânește: „îndură-te Doamne“, „îndură-te Doamne“.
Și vor adormi maicele.
Vor visa de plaiuri albe... De miei... de păstori sfînți... De Dumnezeu...
Vor vede în vis raiul luminos.
Și vor auzi răcnetecele acelora din iad.
Ah, toate, toate au adormit.
(Izbucnind spasmodic).
Maico, maico, vino să te culci.
Vino să te culci... Vino la somnuri bune și sfinte.
(Pauză).
Maica a adormit iarăș în fân.
Ori vorbește cu luna albă.
Las' doarmă în fân... O să se trezească și ea.
Las' vorbească cu luna.
Odat' o să i se urască.
Și o să cânte și ea atunci în cor.
O să uite de florile roșii.
O să uite, cum am uitat și eu.
Și câte flori am avut.
Și cât am plâns...
Și mi-am p'âns sufletul. Ei, ei, florile roșii—florile roșii.
Primăvară. Vânturi calde.
Toate, toate, trec.
Toate trec.
Maico, maico, vino la somn.
Nu vine. Nu vine.

A adormit în fân.
Ori stă la vorbă cu luna.
O, maică, maică...
Și la nuntă a încetat cântecul sglombiu. Me-sele goale... Vinurile băute... Nunțașii se răslețesc... Acuma sunt numai ei doi: mirele și mireasa.
Mireasa privește în ochii mirelui și-l întreabă: „mă iubesti?“
Și răspunde mirele: te iubesc, te iubesc.
Și se prind de mână.
Și-și privesc în ochi.
Oh, își privesc în ochi... Iubirea, iubirea...
(Iși lovește gura rușinată).
Taci...
Oh, iartă Marie... Am vorbit prea mult.
Dar... Un glas cald rătăcit din trecut a vorbit în mine.
Mi-am adus aminte.
De-o grădină... De-o fântână... De trandafiri roșii.
A fost de mult.
De mult... A trecut... Bătrână-s, bătrână-s.
Iartă-mă Marie...
(Se apleacă înaintea iconostasului. După o pauză destul de lungă chelăreasa se ridică, își șterge ochii... Cască din gură... Apoi cu pași mici se îndreaptă la scaunul așezat lângă portală... Micșorează flacăra felinarului pe care-l agață de un piron al portalei... Apoi se lasă în genunchi și se roagă evlavioasă.
Incetul cu încetul toate se cernesc.
Doar' numai felinarul licărește pe portală).
CHELĂREASA: *(Ridicându-se)* Unde poate fi? S'o fi dus...
O, ce bătrână și neputincioasă-s.
Mă dor ochii.
(Cască din gură).
Ce obosită-s...
Toate trec, toate.
Când ești tânără toate le vezi altcum. Când ești bătrână: le uiji pe toate.
Trece vremea...
Măine vor fi rugăciuni mari.
Vor cânta și organele.
Vor arde o sută de lumânări în biserică.
Vine starița... Starița.
Și vine poate Vlădica.
O, vor fi rugăciuni frumoase... Vor veni mulți, mulți la rugăciune...
Și până seara târziu vor ține rugăciunile...
Oare, adormit-a mireasa?
(Iși face cruce).
..Și iartă-ne toate păcatele, precum și noi iertăm păcatele altora...
(Se așează în scaun... Mai face o cruce.
Bolborosește din când în când.
Adoarme.
In turn, ornicul bate: unu.
Liniște.
Pauză lungă.
Toate se cernesc).

SCENA III.

Mărioara și Chelăreasa.

MĂRIOARA.

(Întră speriată.

Părul ei despletit, îi cade pe umăr. Mărioara privește în jur, la mănăstire, cu privire uluită. Apoi se duce la iconostas și privește la chelăreasa. Se mtră par'că de bătrânețea ei... După o pauză de tot lungă, prinde pe chelăreasă de mână și o scutură puțin).

MARIOARA: Maică... Maică... Maică, trezește-te.
(Timidă, chelăreasa se trezește).

MARIOARA: Maică.

Să nu te sperii...
Să nu țipi.

Să nu se trezească.

Să nu se trezească celelalte maici.

O, maică, maică...

CHELAREASA: Ce s'a întâmplat? De ce tremuri?

MARIOARA: Maica cea tânără a ucis. A ucis la nuntă!

CHELAREASA: A ucis?

MARIOARA: A ucis pe mireasa... Pe fata cămătarului a ucis-o maica cea tânără.

CHELAREASA: A ucis pe mireasa?

St... Taci să nu se trezească maicele... Ohi, a ucis.
(Se îmbrățișează).

CORTINA.

Emil Isac

Într'o'odae

*Un stol de gânduri i se zbat în minte,
Plecându-și geana, slobod drumu-și iau—
Dar patru ziduri li se pun 'nainte—
Și aripe de au, la ce le au?*

*Ar vrea să zboare 'n alte lumi, spre alte
Mai albe și mai rare dimineți,
Dar iată, stolul gândurilor 'nalte
E stăvilît de mucezii păreți.*

*Nici o fereastră nu-i, și nici o cadră
Inchipuind vre-o clipă din afar'—
Și gândurile pier, ca o escadră
Pe-o mare de nevoi și fără far.*

*El, tristul comandant al grelei clipe
În pumni îngroapă chipu-i asudat.—
De i s'au dat avânturi și aripe,
O, câmpul larg de ce nu i s'a dat?...*

Inserare

*Inserarea ștearsă 'n
larguri de câmpii,
Din înalt, revarsă 'n
văii melancolii.*

*Din înalt, azvârle,
preșuri peste munți,
Poduri peste gârle,
negură pe frunți...*

Ieronim Laurian.

ECONOMICE

POLITICA DE STAT ÎN INDUSTRIA PETROLULUI ¹⁾

Progresul simțitor săvârșit în dezvoltarea noastră pe toate terenurile de activitate se manifestă pe terenul economic printr'o chestiune, care dacă pe de o parte interesează viu cercurile comerciale și financiare, privită în adâncimea ei, cu pătrunderea necesară marilor probleme de stat, capătă o importanță națională. Este vorba de *chestiunea petrolului și de politica* pe care statul român trebuie să o urmeze în această importantă problemă.

Lucrarea de curând apărută a d-lor Vintilă I. Brătianu și C. Hălăceanu, studiază pe de o parte *evoluția industriei petrolifere în țara noastră* și pe de alta arată *linia pe care ea trebuie îndrumată*. Ea este o contribuție de mare valoare în restrânsa noastră literatură a chestiunii petrolifere. De aceea socotim de mare folos a o cercetă mai de aproape.

*

Studiile științifice—destul de numeroase—fie asupra determinării zonelor petrolifere în genere, sau existenței acestei bogății într'o anumită localitate, fie asupra compoziției chimice și a calităților sale; studiile cu un caracter mai general, privind chestiunea sub aspectul ei economic și comercial ne lămuresc din ce în ce mai mult asupra însemnătății economice a acestei bogății care a fost cu multă dărniciie sădită în solul țării noastre.

Privind însă chestiunea la lumina noilor descoperiri științifice cu privire la întrebuintarea petrolului, ea trece de cadrul unei chestii pur economice.

„Incerările atât de fericite în privința întrebuintării reziduurilor de petrol ca combustibil; dezvoltarea enormă pe care o ia în urmă acest combustibil aplicat la mijloacele de transport ale statului, căi ferate și vapoare și la stabilimentele industriale din toată țara; îndrumarea la care asistăm astăzi, de a se aplica acest combustibil la flotele de război și comerciale ale țărilor celor mai puternice,—ne arată pe zi ce merge norocul deosebit pe care îl avem de a deține o parte însemnată din aceste rezerve de energie și deci rolul important pe care țara noastră este chemată să și-l câștige printr'o organizare desăvârșită și națională a acestei industrii“.

„Chestiunea părăsește marginele restrânse ale unei exploatare economice, menită să pue în valoare o bogăție mai mult a solului nostru, transformându-se într'o problemă care se leagă intim de politica de dezvoltare a statului român“.

Două socotim că sunt punctele principale sub cari s'ar putea rezuma în scurt lucrarea de care ne ocupăm.

I.—Ce a făcut statul nostru pentru dezvoltarea industriei petrolului și ce putea face;

II.—Ce trebuie să facă statul în limitele forțelor sale și în ce condițiuni.

I.—Chestiunea petrolului în țara noastră, privită ca o avuție națională este de dată recentă.

Când în 1900 se rezolvă vechea luptă de concurență petroliferă dintre Ruși și Americani prin triumful Rușilor, trustul american nu putea rămâne fără o compensare de producțiune pe care o găsește cu prisosință în Europa.

Atras pe de o parte de bogăția petroliferă a Ro-

1) Vintilă I. Brătianu și C. Hălăceanu. Un vol. în 8-o de 143 pg. și 5 planșe. Extras din Buletinul Cercului de studii al partidului național liberal, Nr. 3/4 1911.

mâinei, care începuse a se semnală cu multe indicațiuni, destul de frumoase și pline de speranțe, iar pe de alta de reaua stare financiară din 1899—900, la care putem adăoga credința conducătorilor de atunci că numai prin vânzarea disponibilităților statului, s'ar putea eși din nenorocita stare financiară, Trustul American face României cunoscuta ofertă din 12 și 14 Noemvrie 1900 din partea societății *Standard Oil*, sprijinită de Disconto Gesellschaft din Berlin, pentru concesiunea terenurilor noastre petrolifere în anumite condițiuni cari din fericire n'au fost acceptate.

Acesta este primul act cu care se începe la noi chestiunea petrolului ca o problemă de stat.

Oferta americană nu a putut fi acceptată căci „eră apăsătoare și primejdioasă pentru interesele generale“. Statul abandonând americanilor *toate terenurile sale petrolifere și monopolul transportului* nu mai aveă nici un rol în conducerea industriei petrolului.

Guvernul din 1901 pe de o parte face față crizei financiare, fără nici un apel la noi împrumuturi, prin acea politică de economii, restrângând numărul lucrărilor noi și îmbunătățirilor de adus numai în limitele excedentelor bugetare, iar pe de alta nu pierde din vedere apărarea noii avutii naționale de primejdia care o amenință.

Două au fost direcțiile în cari s'a manifestat preocuparea guvernului de atunci în chestiunea petrolului.

1. *Studiarea terenurilor petrolifere ale statului, întințând comisiunea petrolului* (transformată în 1906 în Institut geologic) și

2. *Organizarea pe seama statului a depozitării și transportului petrolului.*

1. *Lucrările comisiunii petrolului* din care făceau parte: profesorul L. Mrazec, Const. Alimăneșteanu și Vintilă I. Brătianu sunt primul început de cercetare științifică a terenurilor petrolifere.

Comisiunea arată reaua stare a exploatărilor petrolifere și propune pe de o parte studiarea geologică a terenurilor sale, după un anumit program, iar pe de alta propune o însemnată serie de măsuri pentru formarea unui personal tehnic românesc.

2. În ce privește *organizarea pe seama statului a depozitării și transportului petrolului* guvernul construiește în 1904 primele rezervoarii de petrol la Constanta și dă o însemnată dezvoltare căilor noastre ferate cari servesc satisfăcător interesele industriei petrolului.

Mai mult decât atât. Guvernul din 1901—1904 profită de revolta puternică ivită în Germania contra monopolului american și sprijină participarea în industria petrolului nostru a două din marile bănci germane, Deutsche Bank și Disconto Gesellschaft, una prin transformarea societății „Steaua Română“ cealaltă prin transformarea societății „Buștenarii“.

Din această asociere a capitalului german, a reeșit —trebuie să o recunoaștem—serioasa organizare a industriei petrolifere pe care o avem. S'au perfecționat sistemele de exploatare, mărindu-se simțitor producțiunea (dela 390.000 tone țitei în 1903 în 1909 avem 1.296.403 tone); s'a îmbunătățit rafinarea și s'a pus în valoare petrolul nostru, prin construirea celor mai moderne și perfect instalate rafinerii (Câmpina, Buștenarii ș. a.); s'a întemeiat o întregă nouă organizare de transporturi speciale a petrolului (conduce, cisterne etc.).

În toată această repede dezvoltare a noii indus-

trii elementele naționale au avut o participare foarte restrânsă.

Din punctul de vedere financiar simple cesiuni de terenuri și redevențe, iar ca personal s'au întrebunțat doar în mai mare număr muncitori, personalul diriguitor și cel tehnic a fost mai peste tot locul și în cea mai bună măsură adus din afară. Trebuie însă de asemenea să menționăm, că nu puține au fost cazurile când indicațiile puținilor noștri geologi de frunte pe cari îi avem, a lucrărilor institutului de geologie, au fost temeiul sigur pe care s'au înălțat multe din extracțiunile petrolifere de azi.

În chestia transporturilor statul n'a continuat „politica economică care l'a făcut deținătorul tuturor căilor noastre ferate“, ci dimpotrivă a lăsat transportul, acest factor atât de important în industria petrolului, cu toată libertatea în sarcina societăților particulare, cari dacă au investit capitaluri însemnate în organizarea unui transport special la mare și pe căile ferate, reclamă astăzi o perfecționare pe temeiul unui drept care știrbește autoritatea statului și nesocotește interesul general.

Și tot așa în privința studierii terenurilor petrolifere și a pregătirii unui personal tehnic capabil românesc, nu a fost continuitatea care eră cerută de nevoile superioare ale țării.

II. Pentru a stabili direcția în care trebuie să se îndrepte politica noastră în chestia petrolului, autorii în două capitole clare și documentate cu ultimele date statistice ne arată:

1) Care este situația petrolului nostru față de producțiunea mondială de petrol.

2) Cari sunt condițiunile sub cari se poate desvolta la noi o industrie a petrolului.

1) Față de celelalte state producătoare de petrol, România—după datele anului 1904—ca producțiune ocună al 5-lea loc. Dacă adăogăm la aceasta *superioritatea compoziției petrolului nostru*, foarte bogat în esențe superioare—calitate în destul de apreciată față de similarele străine—, apoi *poziția noastră geografică* la gurile Dunărei care ne permite să concurăm cu o distanță de transport cu mult inferioară—aproape iumătate—pe celelalte producătoare, atât în interiorul Europei cât mai ales în peninsula balcanică și cu prețuri cu mult scăzute; dacă apoi ținem seamă de *marea întrebunțare* pe care o au în ultimul timp *derivatele petrolului ca combustibil*, nu numai ca mijloc de punere în mișcare a motoarelor în industrii, dar și ca foarte convenabil combustibil pentru transport, înlocuind în mod foarte avantajos cărbunele; dacă ne gândim că posedăm cu o foarte mare bogăție *acest produs pe care l'am putea procura multor state* cari nu-l posedă în măsura trebuințelor, sau nu-l au de loc, vedem cât de importantă este pentru temeinica dezvoltare a statului nostru și pentru situația pe care o putem dobândi față de celelalte state *introducerea unei politici naționale în chestia petrolului.*

Dar păstrarea în mâinele noastre a acestui prețios izvor de energie, îndepărtând monopolizarea lui de trusturile străine¹⁾ cari încearcă mereu să-l acapareze are o mare importanță și pentru dezvoltarea industriei naționale.

1) În ultimul timp, Deutsche Bank simțind nevoia scăderii investițiilor sale în petrolul românesc, s'a ivit un concurent pentru a lua totalitatea afacerilor sale de petrol: grupul olandez Deterding. Acest grup, deținând trustul olandez se prezintă ca o încercare mai amenințătoare de acaparare a terenurilor noastre petrolifere.

„Industria noastră, care ca să trăiască are nevoie de sprijinul de tot momentul al statului, a socotit de sigur la instalarea ei între altele și condițiunile de cost ale actualului combustibil. Și cum în țara noastră cărbunele nu se găsește, lemnul nu poate forma combustibilul industrial, iar lignitul nu se poate întrebuița cu folos singur și cum pe de altă parte nu posedăm încă căderi de apă, care să se transforme în energii industriale, vedem căta necesitate este ca singurul nostru combustibil național să fie nu numai menținut, dar chiar dezvoltat și realizat în condițiuni cât mai raționale și mai eficiente.

Numai statul, se înțelege, este acela în sarcina căruia cade în primul rând această grijă. Este locul să amintim că alte state au luat asemenea măsuri ocrotitoare mai de mult. Astfel găsim în Germania, Anglia, Elveția și acum în urmă în Ungaria.

„Statul român, fie prin dreptul său pozitiv și datorica ce are de a împiedeca o monopolizare aproape integrală a petrolului nostru în mâinile unuia din cele două trusturi mondiale, fie printr'o rezolvare mai repede a chestiunii terenurilor sale, apare acum ca factor determinant în noua îndrumare a industriei de petrol.

„El are datorica să țină seamă — în soluțiunile ce va lua — și de interesele capitalurilor străine puse în joc, dar mai ales de situația elementului național și de posibilitatea și dreptul ce acesta îl are de a lua o parte activă în dezvoltarea acestei industrii.

„Când chestiunea se pune astfel și când, după cum am arătat până acum, nevoia unei politici naționale de stat se impune în deosebi, ar fi o greșeală și o slăbiciune, ca tratând această afacere să uităm problema în generalitatea ei și mai ales să nu știm să câștigăm acum dintr'o dată un loc dela care, prin desinteresul statului și o rezistență tacită și persistentă, am fost până astăzi îndepărtați.

„O desinteresare în acest moment ne poate duce cu siguranță la o monopolizare a aproape totalității intereselor noastre de petrol în mâna unui singur grup străin.

„Importanța și rolul pe care țara noastră le are printre statele europene, sunt datorite se înțelege gradului de dezvoltare culturală, economică și politică la care am ajuns.

„A fi deținătorii unor surse bogate de energie, de care alte state cu mult mai puternice sunt lipsite și de care au neapărată nevoie, înseamnă a câștiga prin acest fapt chiar o deosebită putere de influență în tratarea legăturilor de interese, și economice și politice, cari ne leagă cu străinătatea.

„A stăpâni condițiunile de dezvoltare ale industriei de petrol pentru a le dirija numai potrivit cu interesele noastre superioare, înseamnă a ne fi dat seama de însemnătatea acestei potențieri economice și a fi știut să ne slujim cu folos de ea.

„Acțiunea la care statul și capitalul național sunt chemate să conlucreze, se produce din fericire pentru noi într'un moment favorabil atât din punctul de vedere financiar public și privat cât și din acela al dezvoltării și îndrumării inițiativei românești, în direcțiuni economice cari îi erau străine până acum.

2. Pentru a schița condițiunile în care se poate dezvoltă la noi o serioasă industrie a petrolului, autorii fac într'un foarte dezvoltat capitol (cap. III) o expunere amănunțită și documentată cu cele mai prețioase date statistice asupra exploatărilor petrolifere dela noi, cum s'au făcut și cum ar trebui să se facă.

Exploatarea petroliferă se împarte firesc în patru secțiuni: *exploatarea țiteiului, rafinarea, transportul și depozitarea și în sfârșit vânzarea.*

Fiecare secțiune este dezvoltată în măsura capitalurilor societăților exploatare și a intereselor lor. Precum însă cele mai multe societăți sunt legate de întreprinderile cari dețin comerțul mondial al petrolului, eră firesc să dea o dezvoltare mai însemnată celor trei secțiuni, lăsând ca vânzarea să fie determinată de mării întreprinzători.

1) Mijlocul cel mai important pentru a influența în industria petrolului este *organizarea transportului și depozitarea.*

„Depozitarea internă punând la adăpost industria de nevoia de a vinde mărfurile ce se aglomerează, oricare ar fi condițiunile de moment ale târgului extern, și transporturile,

prin natura și organizarea lor cât mai perfectă, ușurând pe cât posibil prețurile de cost ale mărfurilor, au toate caracterele unor organizări de interes general și cad astfel de dreptul în domeniul statului, care trebuie să fie regulatorul acestor interese.

Din lipsa de continuitate în chestiunea depozitărilor și transporturilor statul a lăsat ca societățile particulare să organizeze servicii particulare cari să primejduiască serios interesul public.

Așa, pe C. F. R., din 2297 vagoane cisterne, statul are numai 224, restul fiind ale societăților.

„Cele două societăți „Steaua Română“ și „Creditul Petrolifer“ posedă împreună un parc de vagoane cisterne de 4 ori și ceva mai mare decât al statului“.

Pericolul monopolizării mijloacelor de transport și de depozitare în mâna unor societăți străine este lesne de văzut. Ele vor putea influența prin costul transportului, când vor voi și cum vor voi asupra prețurilor petrolului.

Pentru a înlătura acest pericol și a împiedica investițiuni duble zadarnic făcute pentru aceleași transporturi, statul trebuie să ia asupra lui mijloacele de înmagazinare și transport.

Tot în acest sens autorii discută pe larg și propun ca un mijloc mai ieftin de transport, construirea de către stat a unei conducte legând centrele de rafinare cu Constanța, principalul punct de scurgere al petrolului nostru.

2. Rafinarea de asemenea a luat în industria noastră petroliferă o dezvoltare foarte mare. Societățile petrolifere au investit capitaluri însemnate și astăzi posedăm rafinerii din cele mai bine instalate. Dar această dezvoltare destul de folositoare pentru industria petroliferă a avut partea ei rea și periculoasă mersului economiei noastre naționale prin încercarea de monopolizare ce s'a făcut sub un alt aspect. E vorba de „acapararea târgului intern de petrol“ de una din societățile din țară. Sub ce formă și cu ce procedee?

Prin distrugerea rafinorilor mici și acapararea în mâinile sale, sau a unui grup, a comerțului intern de lampant pe care apoi să-l desfacă cu prețurile ce vor voi. Un asemenea pericol trebuie cât mai curând înlăturat.

Statul recunoaște că nimeni nu are dreptul de a distruge pe altul prin procedee de concurență brută și alcătuiește *legea contingentării consumului intern de lampant*“, stabilind libera desfacere pentru fiecare rafinerie a unei părți din consumul real intern, proporțională puterii sale de lucru, rezervându-și dreptul din 3 în 3 luni de a fixa prețul maximum al vânzării lampantului.

Energica intervenție a statului, deși momentan pareă că va fi în folosul micilor rafinori, a înlesnit asocierea societăților pentru distribuția petrolului îngreunând din nou pe micii rafinori.

„Industria petrolului lucrând mai cu seamă pentru export și având nevoie de instalațiuni costisitoare și ținute în curent cu progresele timpului, nu se poate desvolta de cât prin investițiuni însemnate, pe care nu le pot face de cât societățile cu mai mari capitaluri.

3. Exploatarea petrolului fiind în mai strânsă legătură cu interesele naționale prin faptul răspândirii petrolului în solul care aparține numai românilor, este partea cea mai importantă din industria petrolului. Autorii examinând dezvoltarea exploatărilor ne arată fazele prin care au trecut, producțiunea îmbucurătoare la care suntem astăzi și cât mai avem încă de exploatat din toate regiunile stabilite ca petrolifere.

Astfel, față cu primele încercări de exploatare petroliferă din 1857, una din cele mai vechi exploatare de țifei din lume, când se însemnau 275 tone de petrol,—în 1897 avem o producție de 110.000 tone.

„Valoarea totală a țifeiului extras până astăzi se poate socoti la vreo 400 milioane lei“.

„Din datele statistice se vede că industria petrolului este într'un continuu progres câștigat atât prin sacrificiile materiale ale întreprinzătorilor, cât și prin siguranța în sonde, obținută printr'o cunoaștere mai științifică a terenurilor și sistemelor de săpare potrivite și prin formarea unui personal tehnic din ce în ce mai adaptat condițiilor locale.“

Având convingere deplină asupra existenței țifeiului încă în multe zăcăminte neexplorate și neexploatate până astăzi și în existența în afară a unui complex de împrejurări favorabile unei exploatare rentabile, *inițiativa românească și Statul trebuie să-și dea mâna pentru o transformare cât mai națională a industriei extractive a țifeiului.*

Piedicile cari au îngreuiat dezvoltarea exploatareilor sunt cu o aleasă pricepere și claritate, sistematic expuse. Necunoașterea industriei petrolifere și nesiguranța Românilor în fața unei chestii așa de noi, speculele intermediarilor, necunoașterea geologică a terenurilor, lipsa unui element tehnic național, fărâmițarea proprietății particulare ș. a., au ținut pe loc dezvoltarea unei părți din industria noastră și mai ales au împiedicat participarea elementului național în măsura cuvenită.

4. Vânzarea în țară depinde de o bună și dreaptă înțelegere a producătorilor și de o perfectă organizare. În afară, se înțelege, că ne întâlnim cu cei doi concurenți puternici, unul stăpân al comerțului de petrol Standard Oil și celălalt al benzinelor, Grupul Deterding. Numai printr'o înțelegere cu unul sau cu ambele grupe, *asigurându-ne suficiența libertate de acțiune*, cerută de interesele noastre naționale sau de alte împrejurări posibile, la cari să adăogăm speranța unei creșteri continue a producției noastre, vom putea să ne asigurăm un important și sigur debușeu al petrolului nostru.

Două sunt chestiunile cari se ivesc, când e vorba de naționalizarea industriei petrolului. Trebuie să avem mai întâiu în vedere cei doi factori cari sunt la temelia industriei: *capitalul și munca.*

Brațele românești e de sperat că, față cu intensitatea mereu crescândă a curentului pentru ocrotirea muncitorilor români, și cu grija însemnată ce va trebui să o ia statul spre a garanta pe muncitorul național în concurența nedreaptă a străinilor, e de sperat că în curând vor avea o puternică ocrotire, fie în convingerea industriașilor fie în măsurile pe care va trebui să le ia statul.

Chestiunea existenței capitalului românesc, a putinței și formeii îndreptării lui în această direcție dau autorilor ocazia dezvoltării unui important capitol.

Capital românesc avem destul.

Insemnând capitalurile băncilor pe acțiuni, băncilor populare, a altor institute de credit, depozitele libere din bănci, progresiunea excedentelor bugetare, sporirea capitalurilor industriale, se învederează existența unui frumos capital românesc.

Expunerea de motive a d-lui E. Costinescu la proiectul său de lege asupra impozitului pe venit (1910) cu o aleasă claritate și hogăție de amănunte vine să confirme existența averii noastre mobiliare pe care o cifrează la aproape două miliarde.

Dar ceea ce este îmbucurător pe lângă existența capitalului românesc este că el se îndreaptă spre întreprinderile industriale în care se observă o însemnată plasare în ultimul timp.

Dar mergerea capitalului pe această linie depinde

de educația lui și de sprijinul pe care îl va acorda statul.

Căutând a da o meritată participare capitalului românesc în dezvoltarea industriei petrolifere, nu trebuie să mergem până acolo încât să nesocotim capitalurile străine. Trebuie să recunoaștem importanța și prețioasa contribuție pe care ele au avut-o în îndrumarea și dezvoltarea industriei noastre petrolifere până la punctul la care se află astăzi și dezvoltarea pe care o mai putem avea din colaborarea lor. Ele trebuiesc luate în seamă, nu însă așa, ca să periclitam existența celui național. De aceea autorii propun în scurte cuvinte: „*capital străin acolo și întru cât va fi nevoie de el fie sub formă de colaborare, fie sub formă de locațiune*“.

„*Rezervarea exploatareilor de țifeiu pe seama capitalului românesc și colaborarea lui în rafinaj și vânzare cu capitalul străin existent, va înlesni transformarea și naționalizarea industriei noastre petrolifere*“.

*

În rezumat măsurile pe care va trebui să le ia statul pentru naționalizarea industriei petrolului ar fi de două feluri.

O *intervenire directă* pentru ocrotirea și înlesnirea dezvoltării acestei industrii în condițiile cele mai favorabile și o *intervenire indirectă* prin înlesnirea inițiativelor românești.

Acțiunea directă a statului trebuie să se învedereze prin:

1. *Concentrarea în mâna Statului și transformarea în serviciu de interes public, a tuturor mijloacelor de transport și înmagazinare.*

2. *Complectarea treptată a instalațiilor portului de petrol din Constanța.*

3. *Studierea cât mai grabnică a conductelor de țifei și derivale la mare, împreună cu mijloacele necesare pentru punerea în echilibru a celor două grupuri de rafinerii din țară și din Constanța.*

4. *Utilizarea legii de contingentare la timpul necesar, pentru o mărginire a rafineriilor existente, la capacitatea actuală de lucru și limitarea celor dela mare în consumul intern de lampant. (Aceasta ca măsură de protejare a industriei mici și mai ales mijlocii de rafinaj).*

5. *Aplicarea consecințelor care decurg din principiile acestei legi, în caz când situația privilegiată creată rafineriilor existente, le-ar împinge să execute o acțiune condamnabilă asupra consumatorilor. (Modificarea legii în sensul estinderii prețului maximal de vânzare, dela fabrici la depozite; eventual monopolul Statului asupra vânzărilor de lampant)*

6. *Stabilirea unui program bine chibzuit de exploatare și determinări geologice ale zăcămintelor de petrol.*

Paralel cu lucrările pentru determinarea geologică, Statul va trebui să execute în fiecare an printr'un serviciu anumit, sondege pentru găsirea zăcămintelor de petrol de pe proprietățile sale și pentru studierea stratigrafii și regimului apelor.

Se va organiza acest serviciu în așa fel, ca să poată execută asemenea sondege de recunoaștere chiar pe terenurile particulare, stabilindu-se condițiuni de plată cât mai lesnicioase.

7. *Cadastrarea proprietăților particulare, care cad în zonele de petrol și determinarea perimetrelor minimale și solidare de exploatare.*

8. *Alcătuirea legii de incurajare industrială și regulamentelor de administrație și poliție minieră, așa ca să asigure o întrebuițare cât mai largă a elementului național în industria și comerțul petrolului.*

9. *Creiarea cu ajutorul capitalului românesc, a unui institut de credit industrial ale cărui operațiuni se vor întinde asupra instalațiilor, mărfurilor de petrol și terenurilor constatate ca petrolifere.*

10. *Dezvoltarea și perfecționarea învățământului tehnic-profesional și comercial, apropiindu-l cât mai mult de noile practice ale industriei și comerțului.*

11. *Păstrarea independenței în exploatarele noastre aparte de influența și controlul străin, lăsând însă puțința înțelegerii de vânzare cu grupurile din afară.*

Acțiunea indirectă, în sensul ajutorării capitalului românesc de a participa într'o cât mai dreaptă mă-

sură în industria petrolului o preconizează autorii în *constituirea unei societăți naționale de petrol*. Statul va aduce terenurile sale și cele răscumpărate dela societățile existente, capitalul românesc va răscumpăra instalațiunile de exploatare existente și va avea grija investițiunilor necesitate de dezvoltarea viitoare.

Statul sub forma aceasta devine stăpânul celei mai mari părți a terenurilor petrolifere și are prin urmare în mâna sa și sub ochii săi acest însemnat izvor de energie.

Rafinarea și vânzarea se va putea face și cu capitalul străin care va veni în *colaborarea celui național* în condițiuni cari nu ne-ar știrbi libertatea de acțiune.

Am încercat, atât cât cadrul mi-a îngăduit, ca expunând în scurt cele cuprinse, să scot în evidență importanța acestei lucrări de o mare valoare pentru literatura noastră economică.

Demonstrând în capitole documentat alcătuite, stadiul de astăzi al dezvoltării petrolifere, cu pericolele prin cari a trecut și în cari ar putea cădea din nou, autorii arată cel mai cald interes pentru participarea cât mai largă și mai dreaptă a elementului național în exploatarea și punerea în valoare a acestei bogății.

Această prețioasă lucrare în chestiunea petrolului nostru, datorită d-lor Vintilă Brătianu și C. Hălăceanu, poate fi cu folos citită de oricine care dorește să aibă o dreaptă și românească orientare în cea mai de seamă problemă economică a timpului nostru.

A. Ștefănescu-Galați.

CRONICA TEATRALA

Teatrul Național: *Amor și viclenie*, comedie în 3 acte de d. I. Negruzzi.

Maica cea tânără, un act de d. Emil Isac.

Teatrul Comoedia: *Povara libertății* de Tristan Bernard; *Medicul de plasă* de Henry Bordeaux.

Dacă premiera din săptămâna trecută ocupă o situațiune centrală în stagiunea curentă prin înalta valoare artistică a piesei însăși și prin apreciabila reprezentare a ei,—ultima seară de Luni (aceia dela 23 Ianuarie) se va deosebi de toate celelalte prin atmosfera neobicinuit de animată în care s'au scurs cele două piese.

Comedia d-lui Negruzzi a plăcut, împotriva tuturor pronosticurilor așa de îndreptățite în parte—ce se făceau. Fără îndoială că limba în care sunt scrise cele trei acte de versuri este aproape imposibilă. Dar intriga, înțeleasă în genul teatrului lui Marivaux și descurcată cu concursul unei servitoare de-ale lui Molière, este surprinzător de îndemânatec condusă. Pe de altă parte publicul a știut să adopte încă dela început un punct de vedere istoric, care a introdus în apreciere o necesară notă de îngăduință, iar—ca urmare firească—în atitudine o apreciabilă notă ilariantă. Dacă în adevăr s'a răs luni seară la teatrul național, toată lumea a făcut-o în perfecta convingere că râde în glumă; iar dacă s'a aplaudat, nu s'a aplaudat autorul piesei—care, apărând la rampă, nu se luă el însuși în serios—ci jocul surprinzător al interpreților cari au știut să scape onorabil dintr'o cursă ce se întinsese talentului și reputației fiecăruia din ei.

„Clou“ul serii a fost însă drama d-lui Emil Isac, *Maica cea tânără*. Faptul că autorul ei o intitulează „dramoletă neoromantică“, indică dela început că eră ceva „frondeur“ în atitudinea tânărului îndrăzneț ce înfruntă la rampă prejudecățile publicului nostru de teatru. Și lucrurile s'au întâmplat întocmai. Maica cea tânără este o fată de țărani bogați pe care părinții au închis-o în viața de mănăstire pentru că se îndrăgostise de un flăcău sărac. Toată patima ei pentru voinicul acela—care întrupează calitățile și defectele bărbatului la maximul lor de intenzitate—se închide în ea și trăește cu aceeași putere inițială pe care nu o poate înfrânge nimica. Iată de ce în seara când află că flăcăul se însoară cu fata bătrână și urită a cămătarului din sat, care l'a cumpărat cu bani buni, maica cea tânără fuge din mănăstire și omoară pe mireasă. Pe scenă acțiunea se petrece într'un mediu țărănesc. Dar acesta nu e decât un amănunt întâmplător și fără prea mare însemnătate. Fiecare din noi simte că adevărata dramă se petrece în gândul care arde înăbușit în dosul realității scenice care nu trebuie să ne intereseze decât în al doilea rând. Privită în felul obicinuit al pieselor de teatru, dramoleta aceasta ar avea defectul inadecuării gândurilor la personajii. Viața sufletească a eroilor este fundamental discordantă cu situația lor socială. A judeca așa însă este a ignora voit atitudinea autorului față de drama lui.

Maica cea tânără iese din cadrul lucrărilor de teatru obișnuite. Iese în primul rând prin interpretarea lirică pe care d. Isac o dă situațiilor. De aci se leagă faptul că limba în care e scrisă piesa e o limbă de poem în proză.

Particularitatea aceasta a limbajului însă fixează și mai bine caracterul de irealitate al dramei, neîngrijirea pentru reprezentarea dramatică a ideii, care singură interesează și trăește cu adevărat. D. Em. Isac face în lucrarea aceasta psihologie: psihologie pură și încă din cea mai rafinată. Fata aceea tânără în care fierbe neastâmpărată prima dragoste, e pusă în fața amănuntelor nunții iubitului ei. Un *moment* al tabloului acestuia o impresionează în deosebi. Și obsedată de imaginea aceluia moment pe care și-l închipuie a avea, ea pleacă să se răzbune. În procesul psihic al maicei tinere punctul cel mai însemnat e această obsesiune. D. Isac a înțeles-o și a uzat cu prisosință de acest moment. Mai puțin a fost apreciat lucrul de spectatori. Publicul—care a știut să fie indulgent cu d. Negruzzi, nu a putut să fie înțelegător față de autorul *Maicei tinere*. Piesa, poate și din pricina scenei a doua care e prea zadarnic lungă, nu a plăcut. S'ar putea însă zice că publicul nostru de teatru care a făcut să cadă Monna-Vanna, nu putea să consacre pe d. Emil Isac. Și aceasta ar fi numai pe jumătate îndrăzneț. Toată lumea a fost însă de acord în a recunoaște tânărului scriitor deosebite calități de concentrare și un superior simț de artă în tratarea temei. Așa că chiar dacă pe unii *Maica cea tânără* i-a nedumerit, autorul ei rămâne. Ceeace însemnează un folos real pentru viitoarea noastră literatură dramatică.

Interpretarea a suferit prin jocul supărător al

d-nei Romanescu; impresiunea a fost corectată însă prin finețea deosebită a d-nei Achaume, care a jucat colorat și simpatic; și prin impetuoșitatea temperamentului dramatic al d-rei Getta Kernbach care a fost o foarte bună *Maică tânără*. D-sa a știut să sublinieze fericit momentele caracteristice ale crizei sufletești prin care treceă protagonistă și a reușit—printr'o interpretare unitară și logic studiată să fixeze pe alocurea personalitatea completă a eroinei.

Luni seara s'au putut releva la teatrul național două talente. Asupra domnișoarei Kernbach părerile au fost unanime aceleași. Mai puțin norocos, d. Isac a iscat discuțiuni: pentru că d-sa a avut îndrăzneala și sinceritatea să manifesteze pozitiv pentru o artă nouă. Intr'un singur ceas tânărul scriitor de peste munți a învățat probabil multe lucruri. Iar dintre toate cel mai de seamă e acesta: că prejudecățile tradiționale nu se pot ușor înfrunța cu brutalitatea faptelor entusiaste.

*

La Teatrul Comoedia a căzut Miercuri seară o piesă a lui Tristan Bernard. A fost o cădere definitivă care în alte părți și în alte condițiuni ar fi însemnat descalificarea autorului, dar care în împrejurările dela noi nu se poate răsfrânge decât asupra teatrului care a pus în scenă piesa. Când s'a coborît cortina peste ultima scenă a actului *Povara libertății*, a fost parcă o ușurare în sală; și nici un spectator nu și-a împreunat mâinile pentru tradiționalele aplauze cari au răsplătit—oficial dacă nu altfel—chiar și ultima tragi-comedie a d-lui Delavrancea.

De data aceasta Tristan Bernard nu a fost de loc norocos. Lucrurile se explică prin mai multe împrejurări.

În primul rând *Povara libertății* nu e scrisă pentru un public ca al nostru. Fabula foarte simplă, (Un vagabond care cearcă, fără succes, să intre pentru câțva timp la închisoare, este arestat tocmai când intră în posesiunea unei moșteniri) nu poate să intereseze prin conflictul situațiilor—cari de altfel nici nu există—ci doar prin ciudata atitudine filosofică pe care vagabondul *Chambolain* o păstrează față de viață. Interesul prin urmare, și însăși factura piesei nu e dinamică, dramatică, ci discursivă; aprecierea acestui act cere așa dar o anumită abdicare a spectatorilor dela punctul de vedere din care ei sunt obișnuiți să judece o lucrare ce se prezintă pe scenă, și la noi aceasta încă nu s'a întâmplat. Iată primul motiv pentru care *Povara libertății* nu a putut să fie un spectacol pe placul publicului nostru de teatru.

În al doilea rând compania dramatică dela *Comoedia* nu are elementele cari să fie în stare să reprezinte asemenea piese. Aproape toți artiștii sunt tineri—de valoare poate, dar tineri—cari nu pot să aibă adâncă experiență a vieții ce le-ar înlesni interpretarea artei rafinate a unui Tristan Bernard. D. *Săvulescu*, interpretul rolului titular nu are nici finețea care să-i permită pătrunderea judicioasă a situațiilor, nici cultura care să-i indice importanța rolu-

rilor pe care și le asumă sau răspunderea ce se răsfrânge asupra viitoarei cariere. *Chambolain* așa cum l'a redat d-sa a fost, e drept, vagabond—dar un vagabond ordinar, de București dacă voți. El nu a avut inteligența cu care Bernard a înțeles să-și dăruiască tipul, nu a avut „cachet”-ul particular al mediului parizian și totul s'a scurs într'o monotonie exasperantă care, trebuie să o însemnăm cu regret, va însemna mult rău pentru începutul carierei unui temperament ca d. *Săvulescu*. *Chambolain* este, pentru cine își dă seama de situațiune, un rol colosal. Și entuziasmul d-lui *Săvulescu* a fost strivit sub această greutate. În rolul avocatului tânăr care dă consultații gratuite, d. *Toneanu junior* nu a avut—din aceleași motive aproape—mai mult noroc. D-sa a depășit, în exagerare, limita care i-ar fi dat posibilitatea unei interpretări cu adevărat artistice..., iar direcțiunea Teatrului *Comoedia* a fost prudentă scoțând de pe afiș *Povara libertății*.

În aceeaș seară s'a reprezentat *Medicul de plasă* două acte de dramă pe care Henry Bordeaux le-a scos dintr'un roman al lui Balzac. Un doctor își lasă copilul—bolnav de angină, fără nădejde de scăpare—să moară singur, și se duce să dea îngrijirile sale unui alt copil, prins de aceeaș boală, dar care ar fi putut fi salvat. Conflictul stă între iubirea lui pentru copil,—exteriorizată dacă voți și prin afecțiunea de mamă a soției sale—și între conștiința datoriei lui care îl sileă să se ducă la celalt bolnav care mai avea nevoie de îngrijirile sale. Așa fiind conflictul, el nu e prea puternic. De îndată ce pentru al său nu mai putea să facă nimic e foarte logic să se ducă la celalt. Rațional, nu există nici o dilemă; și hotărîrea pe care va trebui să o ia e indicată. Greutatea rezolvirii problemei se poate accentua deci numai prin îndemânarea cu care autorul știe să valoreze argumentele de ordin sentimental și prin arta cu care interpreții pot să pună la punct aceste argumente. Henry Bordeaux nu a fost destul de fericit inspirat; poate și din pricina faptului că aceste situațiuni sunt prea naturale. Cu interpreții lucrurile se cam schimbă. În rolul doctorului, d. *Manolescu* a reușit să joace stăpânit dar emoționant; iar spectatorii au putut să prindă câteva momente cu adevărat *angoissante*. Pentru ingratitudea rolului, acesta e un succes. Un succes pe care d-na *Giurcea*—ce abordă în aceeaș seară drama—nu a putut să-l aibă în rolul mamei ce-și iubește prea mult copilul. Fără îndoială că d-sa va rămâne tot la comedie. Inteligent în interpretare, natural în mișcări a fost în rolul bătrânului *Rivaz* d. *Mărculescu*, care reușește foarte bine în roluri de compoziție. Binișor d-ra *Borgovan*. Restul slab.

Interim.

BIBLIOGRAFII

*A apărut: *Studii filosofice*, fascicola 2-a din vol. VI, cu următorul cuprins: *I. Nisipeanu*: Imaginația stărilor interioare și memoria afectivă; *Marin Ștefănescu*: Filosofia științifică; *E. C. Decusară*: Responsabilitatea actelor psihismului inferior; *A. Ștefănescu-Galați*: Ed. Toulouse et H. Piéron.

Prețul lei 1.50. Cererile la adresa revistei.

DISCUȚII

RĂSPUNS UNUI APĂRĂTOR AL
ACTIVITĂȚII EXTRAȘCOLARE

D-l Const. Graur e foarte supărat pe subscrisul. Și nu pentru altceva, ci pentru că „întemeiat pe oarecare exemple, foarte puține de altfel, extrase din rapoarte oficiale, d-l Mihăileanu constată că elevii rurali nu învață mai nimic, numărul absolvenților este infim“.

Negreșit că cei cari nu au citit articolul meu intitulat: *Cum stăm cu învățământul rural*, trebuie să-și fi făcut o foarte rea idee despre mine. Și pe bună dreptate, căci nu prea e faptă de om cuminte să îndrăznești a osândi rezultatele unui întreg învățământ, când ești întemeiat numai pe *foarte puține exemple*. Lucrurile însă nu stau de loc astfel, subscrisul întemeindu-și încheerile nu pe 2—3 ci pe sutele de exemple văzute în Vlașca și în Ilfov de către organele oficiale de control și denunțate celor în drept în chiar *Buletinul oficial al Ministerului public*.

De altfel—lucru foarte de mirare—că stăm rău cu învățământul rural, crede și d-l Graur, căci iată ce ne spune d-sa: „Cum se vede, d-l Mihăileanu spune într-o formă foarte senzațională, și mai cu seamă foarte brutală, un lucru pe care-l știe toată lumea ca fiind adevărat, deși nu în așa proporții“. Înțelegeți? Și d-l Graur, ca și toată lumea, crede *ca fiind adevărat* faptul că stăm rău cu învățământul rural. În neunire însă cu toată lumea și cu subscrisul, d-l Graur e de părere că acest adevăr nu trebuie spus într-o formă brutală. Pentru ce? Probabil pentru a ține isonul altora cari de atâta amar de vreme se opintesc să vâre pe gâtul învățătorimei cele mai grețose lingușiri.

Și încă ceva: d-l Graur nu crede că trebuie să se dea o explicație atât de superficială unui fenomen atât de grav ca *nerodnicia învățământului nostru rural*. Este negreșit cu foarte mult ifos rostită această îngâmfată afirmare, și în fața ei cu cel mai adânc respect ne-am scoate căciula, dacă mai la vale nu am citi următoarea puțin serioasă explicație: „Este —ne spune d. Graur—un factor mai important decât dascălul: este *elevul*. Pe acesta trebuie să-l cercetăm dacă se prezintă în condițiunile cerute ca să poată învăța carte. Rapoartele consultate de d-l Mihăileanu arată numai că elevii nu învață; dar ele nu ne spun dacă dânsii sunt sănătoși, sătui și îmbrăcați, dacă frecventează regulat, sau în caz negativ, de ce nu;—dacă au cărți, caiete și tot ce trebuie la școală, și mai ales nu ne arată din ce mediu vin elevii: dacă în casa părintească li se oferă o cât de rudimentară atmosferă de cultură, dacă la părinții lor găsesc îndemnul necesar oricărui copil și dacă acel îndemn—în cazul când există—este practicat cu *priceperea* cuvenită“.

Înțelegeți? Stăruința, hărnicia, tactul ca și pregătirea învățătorului nu au o trecere în ochii d-lui Graur. După d-sa, învățământul înaintea sau stă pe loc, după cum elevul, *factorul mai important decât dascălul*, este sau nu sănătos, sătul, bine îmbrăcat și împresurat de o familie cultă și pricepută în meșteșugul pedagogiei. Este dar—după d-l Graur—învățătorul aidoma unei nevolnice spălătorese care nu-i de loc în stare să scoată față decât rufelor lepădate de bogătașii cari se primenesc în fiecare zi. Ei bine nu stimate d-le Graur; pedagogia ca și cel mai elementar bun simț nu ne iartă să ne explicăm nerodnicia învățământului rural prin faptul, și numai prin faptul, că elevii d-lor învățători n'ar fi îndestul de sănătoși, bine îmbrăcați, sătui și *de familie*. A admite acest lucru, însemnează a admite că școlile noastre rurale trebuie închise pentru cel puțin o sută de ani. Căci ce adevăr este mai bine dovedit, decât întristătorul fapt că la noi în țară—ca și aiurea cred eu—în marea majoritate a copiilor de școală nu se găsesc prea mulți elevi sănătoși, bine îmbrăcați și sătui. Cât despre mediul în care viețuiesc ei, nici nu e de vorbit.

De altfel, ca să fiu drept, trebuie să spun că tocmai închiderea școlilor rurale pentru cel puțin o sută de ani este soluțiunea pe care în mod deghizat o propune d-l Graur în neunire cu 99⁰/₀ din muritori. E curios, nu-i așa? Foarte curios. E atât de curios, încât nici n'ar fi de crezut, dacă nu am citi următoarele:

„Iată de ce în ziua de azi—și *pentru multă vreme încă*—neglijarea de către învățători a datoriilor pur școlare, când o fac în folosul celei extrașcolare, nu numai că e scuzabilă, dar e imperios cerută, e o necesitate vitală. De fapt catedra învățătorului trebuie să fie numai un punct de plecare—aproape un simplu pretext—pentru rolul celălalt, care reprezintă adevăratul învățământ rural“.

Auziți oameni buni? Năpăstuirea școlii este imperios cerută și e chiar o necesitate vitală, când învățătorul înhață toiagul apostolatului extrașcolar. Și nu numai atât—închee d-l Graur—catedra trebuie să fie pentru d-nul învățător un simplu pretext, sau mai pe românește, școala trebuie să fie închisă. Până când? Până „mai târziu când viața intelectuală se va fi întronat în satele noastre, când țaranii vor fi devenit oameni culți“, adică, după cum spune proverbul, până când o face plopul pere și răchita micșunele. Căci e la mintea omului că dacă sătenii sunt atât de înepoiați azi când școala, de bine de rău funcționează,—cu atât mai puțin va fi de închipuit o intensă viață intelectuală, atunci când, îndeplinindu-se ciudata dorință a d-lui Graur, părginirea școlii va fi imperios cerută și oficial binecuvântată și scuzată de stăpânire.

Vom merge cândva într'acolo? Să nădăjduim că nu, mai ales că azi tot omul cuminte exclamă: întâi școala și apoi celelalte.

M. Mihăileanu

ÎNSEMNĂRI

SĂRBĂTORIREA LUI FREDERIC CEL MARE.— Cu mare fast s'a sărbătorit zilele trecute la Berlin aniversarea a 200 de ani dela nașterea regelui Prusiei Frederic al II, numit cel Mare, pentru admirabilele sale calități de militar, de om de stat și de sprijinitor al artelor și științelor.

El se născuse la 24 Ianuarie 1712, și simțise de timpuriu o mare inclinațiune pentru studiu și muzică.

Ii plăcea mult limba și cultura franceză și eră un înflăcărat cântăreț din flaut. Aceste inclinațiuni nu erau însă pe placul tatălui său, Frederic Wilhelm I, care eră un excelent monarh, dar cu o fire militărească severă până la brutalitate și care nu pregetă de a impune voința sa fiului său de 18 ani, chiar cu cravașa.

Se iscau dese ciocniri între tată și fiu, până ce acesta desperat de regimul aspru la care eră supus, încercă, la vârsta de 20 ani, să fugă la unchiul său, regele Angliei. Dar planul îi fu trădat; prințul, împreună cu doi ofițeri, fură urmăriți. Unul din ofițeri reuși să fugă, dar prințul și celălalt ofițer fură prinși și trimiși la fortăreața Küstrin. Regele, furios la culme, convocă un consiliu de războiu care să-i condamne la moarte pe cei doi fugari. Generalii însă se opuseră la condamnarea prințului, așa că numai ofițerul trebui să ispășească cu viața devotamentul său către prinț. Acesta, când îl văzu prin fereastra celulei sale condus la locul de execuțiune, îi ceru cu lacrimile în ochi ertare și leșină de durere. După un timp prințul fu iertat, dar menținut la Küstrin, unde trebuia să lucreze pentru a cunoaște bine toate rosturile administrației.

La vârsta de 28 ani Frederic luă domnia. Chiar dela început el făcă un act declarațiune de cum pricepe să conducă treburile țării: „Sunt cel dintâi servitor al țării mele“. Artele și științele, așa de disprețuite de părintele său, găsiră în noul rege un puternic ocrotitor.

Dar nu mult timp îi fu dat să se bucure de liniște. Intemeiat pe oarecare drepturi ale strămoșilor săi, el ocupă Silesia și dete astfel loc la cele trei războaie silesiane, cari în anii 1740 până la 1745 și 1756-63 îi aduseră victoriile strălucite dela Praga, Rossbach, Leuthen și Zonndorf, dar și crude încercări precum și o complectă sleire a forțelor regatului. Dar în cele din urmă Impărăteasa Maria Theresia trebui, prin tractatul de pace dela Hubertusburg, să consimtă la pierderea Silesiei. Prin împărțirea Poloniei, el căpătă deasemenea câteva provincii.

De-acum, cea mai mare grijă a sa fu ca printr'o bună și chibzuită rânduială să vindece rănila războiului și începă astfel să desfășoare o activitate din cele mai intense. „Viața mea e inutilă, dar activitatea mea e necesară patriei și nimic nu seamănă mai mult cu moartea decât lenevia“.

În anii 1746—57 el își clădi faimosul castel Sanssouci, lângă Potsdam, un mic giuvaer arhitectonic. Aci își petrecu el anii cei mai frumoși de pace și de muncă, resolvând dimineața afacerile țării, iar după-amiezile păstrându-le lucrărilor științifice, muziceii, literaturii sau discuțiilor cu strălucitul său anturagi, din care într'o vreme făcă parte și Voltaire.

Tot după sfârșitul războaielor el împărți țăranilor sărăciți, bani, unelte și vite de muncă. Locurile mlăștinoase fură asanate și împărțite la peste 200.000 de colonizatori străini. Puse să se construiască mai multe canale importante, deschizând comerțului noi artere de comunicație. Comerțul și meșteșugurile se bucurară de toată solitudinea sa; sprijini înflințarea de fabrici și case de bancă. El e creatorul „Manufacturei regale de porțelanuri“ care a rămas până azi proprietatea regilor prusaci și produce minunate obiecte de artă și de folos casnic. În timpul domniei sale fu introdus cartoful, care azi formează principala nutrimenți al țăranului german.

O deosebită grijă puse în crearea unei justiții independente, nepărtinitoare și la îndemâna oricui; și tot el e principala autor al vestitului „Codex Fridericianus“. El însuși foarte sceptic în cele religioase, ordonă totuși cea mai mare toleranță față de toate credințele religioase din cuprinsul țării sale.

Într'un cuvânt, regele Frederic fu un domnitor care a contribuit în cea mai mare măsură la ridicarea în rangul de mare putere, a țăriișoarei mici și sărace care eră Prusia de odinioară.

Strălucita aniversare din anul acesta, la Berlin, nu s'a mărginit la obicinuitele parade militare. Academia Regală de Arte a întocmit cu operile de artă ce amintesc glorioasa epocă fridericiană, o frumoasă expoziție în care mai ales tablourile lui Ad. v. Menzel ne-au pus înaintea ochilor personagiile, luptele și viața intelectuală și artistică din jurul marelui Frederic.

Tot astfel și tablourile pictorului Curței lui Frederic, Pesne. Expoziția e întregită cu o mulțime de obiecte mici și reproduceri lucrate în stilul galant și fin al rococo-ului francez—atât de apreciat la curtea marelui rege.—N. Verga

POESIILE LUI HEINE ÎN ROMĂNEȘTE. — Numărul celor cari s'au încercat să ne redea în traducere ceva din frumusețea poeziei rătăcitorului poet, e destul de însemnat la noi. Domnii St. O. Iosif și O. Carp (Proca)—în timpul din urmă și d. B. Nemțeanu—trec drept cei mai buni traducători ai lui Heine.

Traducerea însă din nou a aceloraș poezii sau a altora nouă, făcută de alții—atrași spre poet, fie prin afinitate de rasă fie de temperament, ne face să vedem imperfecțiunea traducerilor trecute — dar și a celor mai recente. De sigur că în unele privințe—de pildă apropierea de forma textului—cele din urmă sânt uneori superioare celor din trecut. În cazul acesta cade poezia d. d. *Castor și Pollux* (Biblioteca „Lumen“ No. 106), pe care o vom prefera aceleași poezii a d-lui St. O. Iosif (*Tălmăciri*, pag. 150):

Castor și Polux :

*Ca o floare ești de dulce
Și curată și frumoasă.
Când te văd, melancolia
Peste sufletu-mi apasă.*

*Întinzând pe capu-'ți mâna
Ași rugă cerscul tată
Să te fie vecinic dulce
Și frumoasă și curată*

St. O. Iosif

*Atât de drăgălașe, albă,
Frumoasă — parcă ești o floare
Ades rămân pierdut pe gânduri
Când mi te-arăți surzătoare.*

*Cu mâinile-amândouă parcă
Te-ași binecuvântă copilă:
Plecând genuchii către Domnul
Aș vrea să 'mplor cereasca-i milă,*

*Ca veșnic să te aibe în pază
Și să rămâi surzătoare,
Atât de albă și frumoasă
Și drăgălașe ca o floare.*

Și tot așa cu alta :

Castor și Polux :

*A fost un împărat bătrân
Cu inima 'ntristată
Și se 'nsură 'ntr'o bună zi
Cu-o prea frumoasă fată.*

*A fost un paj cu părul blond
Și-albaștrii-i erau ochii.
Impărătesei îi purtă
Adesea trenă rochii.*

*Cunoști tu cântecul cel vechiu ?
E trist din cale-afară.
Ei se iuberă prea mult
Și-au trebuit să moară.*

O. Carp.

(„V. Românească“ 1906 — No. 9)

*Eră odat'un împărat
Sătul și gârbovit de traiu
Și când să moară s'a 'nsurat
Cu fata mândr'a unui crai.*

*Dar rochiile de mătase
I le duceă de dinapoi
Iubitul ei copil de casă
Un făt frumos cu ochi vioi.*

*Știi cântecul pân' la sfârșit ?
E vechiu și plin de întristare;
Pe amândoi i-a omorât
Iubirea lor atât de mare !*

Fără îndoială că d. O. Carp și d. St. O. Iosif ating uneori perfecțiunea, mai ales d. Iosif cu poezia: *Grenadirii*. Pe de altă parte și la d.d. Castor și Pollux găsim versuri urite ca aceste:

*O, tremur blând, fior adânc și dulce,
Imbrățișare groaznic de gingașă*

Sau o repetiție plictisitoare a unui acelaș cuvânt (de ex. *dalb*), și însăfârșit traduceri cu desăvârșire slabe.

Dar încă o observare: Toți poeții noștri cari au tradus—atât de neunitar—din Heine, au tradus numai poezii lirice. Aceasta însă nu e deajuns pentru cunoașterea cât pe departe a întregii lui poezii, atât de deosebită și prin ironia ei, prin sarcasmul ei crud și neașteptat sau prin acea batjocură brutală până la trivialitate.

Ca să ajungem însă la această completare se cere multă străduință, dar mai ales o cât de depărtată congenialitate. Dar cu aceasta ni-e tare teamă să nu părem că cerem prea mult. — I. B.—

IN PRAGUL UNEI RENAȘTERI ARTISTICE.—Viața artistică, desigur cea parisiiană în special, a oprit o clipă vârtejul mersului ei, și, mirată, întrebătoare, a privit spre zidurile unde afișe mari anunțau expoziția artiștilor „pompierei”.

O expoziție „pompierei”, organizată de artiști din cei mai de seamă, o expoziție „pompierei” care se anunță în aceiași vreme când printr'un faimos manifest cinci Academii cer reintronare deplină a clasicismului, o expoziție „pompierei” care se deschide în orașul unde viața pare că vrea în drumul ei să-i ia înaintea vremii! E oare o epuisare, o reculegere, o reacțiune a geniului francez, care se oprește astăzi din goana lui care nu mai cunoaște margini în căutarea tot mai noului, tot mai bizarului? Asistăm la o stagnare obosită sau suntem în pragul unei renașteri?

Rămâne zilelor ce vin să ne arate încotro va merge spiritul, care până acum a dat direcție vieții europene; în lu-

mea frumosului însă, „Expoziția Pompierilor” și-a deschis azi ușile și a răspuns mulțimei curioase care întreba. Nimic în bogăția și varietatea pânzelor care să ne amintească pe acei reînviatori ai frumosului antic; nici o legătură între acești artiști, strânși la olaltă în numele artei și genului mort de mult al uitaților pompieri.

Suntem în fața unei tovărășii artistice, independentă de direcție, de școală, care plecând de la principiul lui Delacroix, începe lupta în numele Adevărului și al Bunului Simț; suntem în fața unui semnna fericit de reacțiune în contra nesfârșitelor producții care nu mai au alt scop de cât să fiecât mai noi, cât mai neobișnuite. Gălăgia și stăruințele îndărătnice cu care au pătruns în sălile de expoziții artistice așa de ospitaliere, futuriștii, cubiștii, sferiștii, ne-a făcut să ne gândim cu groază la cei cari mai puteau veni: la cilindriștii, poligoniștii și la toți câți geometria le da tot alătea drepturi.

Expoziția care s'a deschis astăzi, expoziție zisă a „Pompierilor”, deși n'are nici o legătură cu faimosul coif greco-roman, își lasă porțile largi deschise; ea cheamă pe toți cei care vor să lucreze pentru apărarea frumosului adevărat, pe toți cei care vor să lupte contra acelor care înjosec, care deoboșează arta. Activitatea acestei reacțiuni artistice e urmărită pretulindeni cu tot interesul; ea înseamnă un moment nou, un moment care poate anunță și pregătește o viitoare renaștere în viața artelor. În ori ce caz, născută acolo unde era mai mult așteptată, expoziția „pompierei” amintește celor care își nutreau lipsa de talent din libertinajul artistic al zilelor noastre, că și lipsa de măsură,—mai ales lipsa de măsură,—nu poate fi accesibilă decât artistului adevărat. Căci dacă nu i se poate impune artei o disciplină exterioară ei, ea își crează în sine o disciplină sigură, mereu individualizată, pe care nu o ascultă, dar pe care o simt trăind în sufletul lor, odată cu chemarea lor artistică, marile talente. — Margareta Dem. Teodorescu —

REVISTA REVISTELOR

Cel mai nou teoretician al ideii conservatoare, d. deputat N. C. Filitti, urmărește prin două articole publicate în *Săptămâna politică și culturală, originile partidului liberal*. Studiul se sprijină pe cercetări minuțioase de texte, confruntări de opinii, cunoștințe amănunțite și sigure ale împrejurărilor noastre politice mai ales în ultimii cincizeci de ani. Reproducem pentru cititorii noștri concluziile, fiind siguri că se va găsi un punct de vedere din care acestea să fie interesante:

Partidul actual național-liberal nu este singurul reprezentant la noi al ideilor liberale și naționale din trecut. Acest partid își trage origina delă *partida extremă stângă, revoluționară*, care s'a manifestat doar ca o fracțiune a partidului liberal propriu zis, delă 1848 încoace.

Până la 1870, deosebirea bine hotărâtă între partide politice nu se făcuse încă la noi. Erau numai individualități cu idei liberale și naționaliste, față cu individualități reacționare și gata a alerga la sprijinul străin. Felul însă cum, delă 1870, s'au compus cele două mari partide politice la noi, dovedește că moștenirea tradițiilor făuritorilor României moderne s'a împărțit între cele două partide. În partidul conservator, reacționarii au rămas o infimă minoritate. În partidul liberal a dominat însă tradiția *extremei stânga*, așa în cât acest partid a scăpat din mână drapelul marilor reforme democratice pe care-l ținuseră unele din individualitățile liberale ale trecutului.

Astăzi, o simplă titulatură nu mai poate produce efectul pe care, mulțumită luminei orbitoare a unui războiu glorios, l-a putut produce în trecut.

Primum la redacție no. 5 din noul „organ politic național” al Românilor din Bucovina,—îi zice, cu un nume care nu-i aparține: *Viața Nouă*. Vinovată nu e desigur aci decât ignorarea revistei d-lui Ovid Densușianu; altfel nu credem că cu bună știință—și cu ce folos?—să se fi răpit acest titlu de pe coperta unei reviste care de șapte ani trăește în mijlocul nostru.

Ziarul apare odată pe săptămână, ceea ce e prea puțin lucru. În n-rul ce-l primim, cetim asupra *chestiei bisericesti în Bucovina*: „Noi Români trebuie să insistăm energic și necurmat la o separare a Rutenilor de noi, la o demitere a lor din arhidieceza noastră. Numai prin o separare definitivă ne vom putea salva caracterul românesc al bisericii noastre, numai prin o așa separare se va putea restabili pacea națională în biserica ortodoxă din Bucovina”.

Bogate informații din lumea românească bucovineană, găsim la sfârșitul ziarului.

În *Lucașfărul* de la Sibiu, cercând însă tragă o linie de conducere politice Românilor de peste munți, dr. Dragomir constată—urmărind începuturilor vieții politice—că primii conducători în astfel de luptă au cercat—ca alături de tendințele militante—să pornească o luptă de revendicare a drepturilor, pe temeuri științifice. Așa au fost Klein și Maior. D-sa face mai departe afirmația surprinzătoare, dar cu multă bază de adevăr, că discursul de pe Câmpia Libertății nu e decât formularea explicită a testamentului politic pe care l-au lăsat primii Români ce au mers la Roma, și crede că e absolut necesar ca o asemenea luptă științifică să dubleze și azi activitatea strict politică a celor din Ardeal.—

